

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

رشته فلسفه دین

مقطع دکتری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصل اول:

مشخصات کلی دوره

مقدمه:

با عنایت به اینکه جامعه اسلامی ایران می‌کوشد پیشتاز ارائه الگوهای فردی- اجتماعی مبتنی بر دین اسلام در عرصه جهانی باشد و نظر به اینکه مباحث زیربنایی دین یکی از فعال‌ترین و سرزنده‌ترین حوزه‌های فکری و عناوین پژوهشی روزگار ماست، نیاز به ارائه فلسفه دین اسلامی و مواجهه با جریان‌های ضددینی و پاسخگویی به معضلات فکری جامعه در زمینه فلسفه دین از جمله ضروریات است و لازم است مباحث و مسائل مطرح در حوزه فلسفه دین غربی در سطح جامعه مورد تحلیل و بررسی دقیق قرار گیرد و با بهره‌مندی از مبانی حکمت و تفکر اسلامی و با محوریت چهار معیار اسلامی‌سازی، بومی‌سازی، روزآمدی و کارآمدی به تولید فلسفه دین اسلامی و ترویج و تعمیق مباحث دینی پرداخته شود.

تعریف رشته:

فلسفه دین به حوزه‌ای از فعالیت‌های علمی اطلاق می‌شود که به تحلیل عقلانی درباره دین و آموزه‌های بنیادین دین می‌پردازد. به عبارت دیگر فلسفه دین دانشی است که با رویکرد فلسفی درباره دین و آموزه‌های اصلی آن مطالعه می‌کند.

اهداف:

۱. اسلامی‌سازی، بومی‌سازی، روزآمدی و کارآمدی مباحث فلسفه دین
۲. آشنایی با مکاتب و آراء معارض در قلمرو فلسفه دین و نقد آنها
۳. پاسخ به شبهات و سؤالات مطرح در زمینه مبانی و مسائل فلسفه دین
۴. تربیت اندیشمندان اسلامی برای پاسخگویی به شبهات به‌روز فلسفه دین
۵. تأسیس و توسعه فلسفه دین اسلامی

اهمیت و ضرورت:

الف) نیاز روزافزون اندیشه‌ورزان کشور به مبانی نظری عرصه‌های دینی و تألیف و ترجمه و تحقیق در این حیطه از مهمترین اولویت‌های ایجاد این رشته و تعمیق مباحث آن است.

ب) گرایش بسیار نسل جوان کشور به کندوکاو در مبانی تفکر دینی و وجود چالش‌های جدی در این زمینه ضرورت تحصیل این رشته را بیشتر می‌کند.

ج) با توجه به پویایی پژوهش‌های دینی و فلسفی در کشور نیاز جدی به اسلامی‌سازی، بومی‌سازی، روزآمدی و کارآمدی مباحث فلسفه دین در سطح جامعه احساس می‌شود.

د) با توجه به اینکه ایران در میان کشورهای اسلامی پیشتاز نگرش و ارائه‌دهنده الگوهای دینی بوده و در سطح جهانی نیز مهمترین داعیه‌دار دفاع از حریم دین اسلام قلمداد می‌شود، بررسی عمیق مبانی دینی و تحلیل و بررسی آنها و تربیت اندیشمندان پاسخگو در این زمینه بسیار ضروری است.

رویکرد برنامه

این برنامه ضمن تأکید بر رویکرد پژوهشی، مبتنی بر رویکرد آموزشی تدوین شده است.

جهت‌بخشی در راستای اهداف:

۱. اسلامی‌سازی:
سعی شده است در تغییر سرفصلها اندیشه اصیل اسلامی به صورت اثباتی مطرح شود و در پرتو آن، اندیشه‌های متفکران مغرب زمین در حوزه فلسفه دین مورد نقد و بررسی قرار گیرد.
۲. بومی‌سازی:
سعی شده با توجه به نیازهای جامعه اسلامی ایرانی، سرفصلها اصلاح گردد و در بخش منابع هم از کتابهایی که متفکران متعهد نوشته‌اند استفاده شود.
۳. کارآمدی و روزآمدی:
در اصلاح سرفصلها به جدیدترین نظریات فیلسوفان دین مغرب زمین و پاسخهای متفکران اسلامی توجه شده و راه‌حلهای اندیشمندان اسلامی و پاسخ‌گویی تفکر اسلامی در مواجهه با اندیشه‌های معارض، مورد توجه خاص قرار گرفته است.

فصل دوم:

جداول دروس

رشته: فلسفه دین مقطع دکتری

تعداد و نوع واحدهای درسی دوره:

تعداد واحد	دروس
۱۸	اختصاصی
۱۸	پایان نامه
۳۶	مجموع

جدول دروس اختصاصی

پیش نیاز	عملی	نظری	تعداد واحد	نام درس	کد درس
علم و دین	-	۲	۲	علم دینی	۱
	-	۲	۲	زبان دین	۲
	-	۲	۲	جامعیت و جاودانگی دین	۳
	-	۲	۲	دین و عقلانیت	۴
	-	۲	۲	مبانی فلسفی علوم انسانی اسلامی	۵
	-	۲	۲	کارکردهای دین	۶
	-	۲	۲	براهین اثبات وجود خدا	۷
	-	۲	۲	دین و سیاست	۸
	-	۲	۲	عدل الهی و مساله شر	۹
			۱۸	جمع کل واحدها	

	۱۸	پایان نامه
--	----	------------

فصل سوم:

سرفصل دروس

دروس پیش نیاز: علم و دین	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "علم دینی" عنوان درس به انگلیسی: Religious Knowledge
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒					
سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- آشنایی با چیستی، امکان، ضرورت، و نظریات مطرح درباره علم دینی.

سرفصل درس:

الف) کلیات و مباحث مقدماتی:

۱. پیشینه و تاریخچه
 ۲. مفاهیم: دین، معرفت و علم، معرفت دینی، علم دینی، علم سکولار
- ب) امکان و ضرورت علم دینی (با تأکید بر نقد علم سکولار)
۱. امکان علم دینی
 ۲. مطلوبیت و ضرورت (فواید، اهداف و کارکردها)
 ۳. کارکردهای علم دینی
 ۴. نقد و بررسی دیدگاه منکران علم دینی (مبانی و مفروضات، ادله و...)

ج) چیستی و مدل‌های علم دینی

۱. چیستی علم دینی (با تأکید بر طرح دیدگاه‌های مختلف)

- موضوع

- روش

- گستره و قلمرو

۲. مدل‌های علم دینی (با تأکید بر طرح نظر اندیشمندان مسلمان و غربی)

- تأسیسی

- موضوع محور

- تهذیبی

- روش محور

- اجتهادی

- غایت محور

- ترکیبی

د) مبانی و مفروضات علم دینی (با تأکید بر نقد مبانی دیدگاه مخالف)

۱. مبانی هستی‌شناختی

۲. مبانی انسان‌شناختی

۳. مبانی معرفت‌شناختی

۴. مبانی دین‌شناختی

۵. مبانی ارزش‌شناختی

۶.

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

منابع:

۱. باقری، خسرو، *هویت علم دینی*، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۲
۲. بستان، حسین، *گامی به سوی علم دینی*: روش بهره‌گیری از متون دینی در علوم اجتماعی، ویراستار سعیدرضا علی‌عسکری، قم: حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۲.
۳. بستان، حسین، و فتحعلی‌خانی، محمد، *گامی به سوی علم دینی*: ساختار علم تجربی و امکان علم دینی، قم: حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۵.
۴. ترخان، قاسم، *درآمدی بر مبانی کلامی علم دینی*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۶
۵. جوادی آملی، عبدالله، *منزلت عقل در هندسه معرفت دینی*، مرکز نشر اسراء، ۱۳۹۵
۶. جوادی، محسن، *علم دینی از دیدگاه پلانتینگا*، مجله روش‌شناسی علوم انسانی، شماره ۵۷، ۱۳۸۷
۷. حسنی و علی‌پور، *پارادایم اجتهادی دانش دینی*، حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۰
۸. حسنی، سید حمیدرضا و دیگران، *علم دینی: دیدگاه‌ها و ملاحظات*، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵.
۹. خسروپناه، عبدالحسین، *در جستجوی علوم انسانی اسلامی: تحلیل نظریه‌های علم دینی و آزمون الگوی حکمی-اجتهادی در تولید علوم انسانی اسلامی (ج ۱)*، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۲
۱۰. سوزنچی، حسین، معنا، امکان و رهکارهای تحقق علم دینی، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، ۱۳۸۹
۱۱. شریفی، احمدحسین، *مبانی علوم انسانی اسلامی*، تهران: آفتاب توسعه، ۱۳۹۳
۱۲. علی‌تبار، رمضان، *علم دینی*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۶
۱۳. گلشنی، مهدی؛ *از علم سکولار تا علم دینی*؛ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۴

۱۴. محمدرضایی و دیگران، *معرفت شناسی اسلامی و علم دینی؛ جستارهایی در علم پژوهی دینی*، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۶
۱۵. مصباح یزدی، محمدتقی، *رابطه علم و دین*، مؤسسه امام خمینی (ره)، ۱۳۹۲
۱۶. ملکیان، مصطفی، *تأملاتی چند در باب امکان و ضرورت اسلامی شدن دانشگاه*، مجله نقد و نظر، شماره‌های ش ۱۹ و ۲۰، ۱۳۷۸
۱۷. نصر، سید حسین، *نیاز به علم مقدس*، ترجمه: حسن میاننداری، قم: طه، ۱۳۷۹.

18. Alatas, Farid (2008) "**Research: the Islamization of knowledge – Interview with Farid Alatas**," *Religoscope*
19. Faruqi, Isma' il (1982) *Islamization of Knowledge: General Principles and Work Plan*, Herndon, Virginia: The International Institute of Islamic Thought.
20. GUIDERDONI, BRUNO, "**ISLAM, CONTEMPORARY ISSUES IN SCIENCE AND RELIGION**", in: van Huyssteen, J. Wentzel Vrede (EDITOR IN CHIEF), *Encyclopedia of Science and Religion*, Thomson: Gale, 2nd ed. 2003.
21. Plantinga, A. *The Twin Pillars of Christian Scholarship*, Calvin College and seminary, 1990
22. Plantinga, Alvin & Michael Tooley. *Knowledge of God*, Blackwell. 2008(a)
23. Plantinga, Alvin. *How to be an anti-realist*, in proceedings and addresses of the American philosophical association, V.56,N.1,1982

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "زبان دین" عنوان درس به انگلیسی: Religious Language
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒					
سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- آشنایی با دیدگاه صحیح اسلامی در باب زبان دین و نقد دیدگاه‌های رقیب

سرفصل درس:

الف) کلیات:

۱. تبیین مسئله
۲. پیشینه و فرایند رشد و تحولات مباحث زبان دین در غرب و اسلام
۳. ایضاح مفهومی
۴. مبانی بحث زبان دین (هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی و ...)

ب) معناداری گزاره‌های دینی

۱. تبیین دیدگاه صحیح (با تاکید بر گزاره‌های غیر الهیاتی)

۲. ارزیابی و نقد سایر رویکردها

ج) معرفت‌بخشی گزاره‌های دینی

۱. تبیین دیدگاه صحیح (با تاکید بر گزاره‌های غیر الهیاتی)

۲. نظریه‌های شناختاری

- نظریه شناختاری معرفتی (کرومبی، پلاتینگا، آلستون)
- نظریه شناختاری تجربی (جان هیک و ...)
- نظریه شناختاری اخلاقی (مکینتایر، راندل، بریث ویت)
- نظریه تمثیلی و نمایندین (آکویناس، تیلیش)
- نظریه ایمانی (ایمان‌گرایان)
- ۳. نظریه‌های غیر شناختاری (آیر، کارناپ، فلو)

د) جامعیت زبان دین

- شبکه‌ای
- تألیفی
- زبان ظاهرگرا
- زبان اسطوره
- زبان ابرازگرا
- زبان نمادین (رمزی، تاویلی، باطن‌گرا و ...)
- زبان مجازی
- زبان فطرت
- زبان هدایت
- زبان قوم
- زبان عرفی

ه) مقایسه دیدگاه‌های اندیشمندان اسلامی و غربی در موارد ممکن

- فراز و فرود دیدگاه‌های روشنفکران اسلامی در زبان دین
- میزان تاثیرپذیری روشنفکران مسلمان از مبانی و رویکردهای زبان دینی

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

منابع:

۱. استیور، دان، *فلسفه زبان دینی*، ترجمه ابوالفضل ساجدی، نشر ادیان، ۱۳۸۴
۲. پورحسن، قاسم، *زبان دین و باور به خدا*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۲
۳. ذاکری، مهدی، و خدابخشیان، حمید، *امکان سنجی علوم انسانی اسلامی بر مبنای زبان دین*، قبسات، شماره ۷۳، ۱۳۹۳.
۴. ساجدی، ابوالفضل، *زبان دین و قرآن*، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ویراست دوم، ۱۳۹۵
۵. ساجدی، ابوالفضل، *زبان قرآن با نگاهی به چالش‌های کلامی تفسیر*، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) و سازمان سمت، ۱۳۹۲
۶. شاکرین، حمیدرضا، *روش‌شناسی عقاید دینی*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۵
۷. شاکرین، حمیدرضا، *مبانی و پیش‌انگاره‌های فهم دین*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۰
۸. طباطبایی، محمد حسین، *تفسیر المیزان*، جلد اول، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت.

۹. علیزمانی، امیر عباس. *خدا، زبان و معنا* (درآمدی بر فلسفه زبان دینی)، آیت عشق، ۱۳۸۱.

۱۰. علیزمانی، امیر عباس، *سخن گفتن از خدا*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۷.

۱۱. قائمی نیک، محمدرضا و علیزمانی، عباس، *واقع‌گرایی یا ناواقع‌گرایی زبان دینی با تأکید بر آرای د.ز. فیلیپس و*

راجر تریگ، شیراز، دانشگاه شیراز، ۱۳۹۰

۱۲. سعیدی روشن، محمد باقر، *زبان قرآن و مسائل آن*، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۹

۱۳. ملاصدرا، *اسفار اربعه: بحث صفات الهی*

۱۴. نقوی، حسین، *زبان الهیات از دیدگاه علامه طباطبائی و ویلیام آلتون*، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام

خمینی (ره)، ۱۳۸۹

۱۵. ویتگنشتاین، لودویگ، *پژوهشهای فلسفی*، نشر مرکز، ۱۳۹۳

16. Alston, William, "***Realism and Christian Faith***." in: *International Journal for Philosophy of Religion*, 38 (1995)

17. Alston, William, *Divine Nature and Human Language: Essays in Philosophical Theology*, London: *Cornel University press*, 1989

18. Dexter E. Callender Jr., (ed.) *Myth and Scripture, Contemporary Perspectives on Religion, Language, and Imagination*, 2014, SBL Press, Atlanta,

19. Grant, Robert M., and David Tracy, *A Short History Of the Interpretation of the Bible*, *Fortress Press*, 1984

20. Sawyer, J.F.A. & Simpson, J.M.Y., *Concise Encyclopedia of Language and Religion*, *Pergamon*, 2001

21. Lindbeck, *The Nature of Doctrine*, *the Westminster Press*, 1984

22. Macquarrie, "***The logic of Religious and Theological Language***." in *journal of Dhrama* 17 (1992), PP.169-177

23. Macquarrie, John. *God-Talk: An Examination of the Language and Logic of Theology*. London: *SCM Press* 1967

24. Scott, Michael, *Religious Language*, *Palgrave Macmillan UK*, 2013.

25. Murphy, Nancy. *Beyond Liberalism and Fundamentalism: How Modern and Postmodern Philosophy Set the Theological Agenda*. Pennsylvania: Trinity Press International, 1996.

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "جامعیت و جاودانگی دین" عنوان درس به انگلیسی: Comprehensibility and of Immortality (eternity) Religion
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒					
سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- شناخت ویژگی‌ها، مبانی، و ادله و دیدگاه‌های مختلف در باب جامعیت و جاودانگی دین و پاسخ به

شبهات

سرفصل درس:

الف) مفاهیم

۱. دین
۲. تدین (دین ورزی)
۳. شریعت
۴. جاودانگی

ب) مبانی و عوامل جاودانگی دین و شریعت

- سرشت دینی انسان

- هماهنگی دین و فطرت
- هماهنگی دین و عقل
- عدم تعارض با علم
- پاسخگویی به نیازهای عصری و فراعصری
- توازن امور دنیوی و اخروی
- دارا بودن نظام اخلاقی برتر

ج) رویکردهای مختلف در جامعیت دین

۱. رویکرد حداقلی (تأمین نیازهای معنوی و اخروی با تأکید بر دیدگاه مسیحیت)
۲. رویکرد حداکثری (مداخله دین در تمام جزئیات دنیوی)
۳. رویکرد اعتدالی (ارایه خطوط اساسی و آثاره خرد بشری ...)

د) اسلام و جاودانگی

۱. هماهنگی با فطرت
۲. انسجام درونی
۳. عقلانیت
۴. تعامل با علم
۵. امامت و مهدویت
۶. اهتمام به زیست اجتماعی مومنان
۷. هویت بخشی
۸. اطلاق مقامی و حقیقیه بودن گزاره‌های اسلام

ه) جامعیت اسلام

۱. اشاره به ابعاد مختلف اسلام

۲. اشاره‌ای به اصول نظام فرهنگی اسلام
۳. اشاره‌ای به اصول نظام سیاسی و اجتماعی اسلام (تفکیک بین مکتب و نظام سیاسی با علم سیاست)
۴. اشاره‌ای به اصول نظام اقتصادی اسلام (تفکیک بین مکتب و نظام اقتصادی با علم اقتصاد)
۵. اشاره‌ای به اصول نظام فقهی و حقوقی اسلام
۶. رابطه خاتمیت با جامعیت

(و) بررسی شبهات

۱. اختصاص دین و شریعت به عصر خاص
۲. مقتضیات و شرایط جدید، مقتضی تغییر دین و شریعت
۳. بی‌نیازی انسان مدرن از دین و شریعت
۴. تعطیلی شریعت و ادعای برخی از متصوفان و عرفان‌واره‌ها
۵. ادعای نسخ اسلام (شبهات بهائیان)
۶. نسبت معرفت دینی و قبض و بسط آن
۷. عدم نسخ ادیان پیشین (پلورالیسم دینی)
۸. تفکیک مدیریت علمی و فقهی

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

۱. ایازی، محمدعلی، *جامعیت قرآن*، انتشارات کتاب مبین، رشت، ۱۳۸۰
۲. ایزدی، محمدعلی، *جاودانگی و پویایی شریعت اسلام*، دانشگاه بوعلی سینا، ۱۳۹۴.
۳. پیروزمند، علیرضا، قلمرو دین در تعیین مفروضات اساسی؛ ارزشها، رفتارها، نمادها، تهران، عابد، ۱۳۸۹.
۴. جوادی آملی، عبدالله، *انتظار بشر از دین*، اسراء، ۱۳۹۱
۵. جوادی آملی، عبدالله، *انتظار بشر از دین*، قم، انتشارات اسراء، ۱۳۸۱
۶. جوادی آملی، عبدالله، *سرچشمه اندیشه*، اسراء، ۱۳۸۶.
۷. حسن زاده، محمد، دین شناسی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۳.
۸. خسروپناه، عبدالحسین، *گستره شریعت*، قم، معارف، ۱۳۸۲.
۹. زرین کوب، عبدالحسین، *کارنامه اسلام*، امیرکبیر، تهران، ۱۳۶۹
۱۰. صدر، محمد باقر، *الاسلام يقود الحياه الرساله الاسلاميه رسالتنا*، مرکز الابحاث و الدراسات التخصصيه - الشهيد صدر، قم، ۱۴۲۹
۱۱. طباطبایی، محمدحسین، *اسلام و انسان معاصر*، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۸۹
۱۲. طباطبایی، محمدحسین، *المیزان فی تفسیر القرآن (جلد ۴ و ۷)*، موسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت
۱۳. طباطبایی، محمدحسین، *بررسیهای اسلامی (مجلدات ۱ و ۲ و ۳)*، بوستان کتاب قم، ۱۳۸۸
۱۴. طباطبایی، محمدحسین، *فرازهایی از اسلام*، جمع آوری سید مهدی آیت اللهی، جهان آراء، قم
۱۵. فرامرز قراملکی، احد، *مبانی کلامی جهت گیری انبیاء*، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۷۶
۱۶. قدردان قراملکی، محمدحسن، *آیین خاتم*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۸
۱۷. کریمی، مصطفی، *جامعیت قرآن کریم: پژوهشی در قلمرو قرآن*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۰
۱۸. مطهری، مرتضی، *مجموعه آثار (جلد ۳ و ۲۱)*، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۷۷.

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "دین و عقلانیت" عنوان درس به انگلیسی: Religion and Rationality
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒					
سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- هدف: تحلیل و بررسی عوامل و زمینه‌های شکل‌گیری بحث از دین و عقلانیت و بررسی مهمترین مکاتب فکری مسلمان و غربی در باب مناسبات دین و عقلانیت و تبیین ابعاد دیدگاه عقلانیت اعتدالی

سرفصل درس:

الف) کلیات و مفاهیم

۱. مفهوم عقلانیت و گونه‌های آن {عقلانیت نظری و عملی / عقلانیت ابزاری (روشی) و منبعی / عقلانیت خود بنیاد و عقلانیت ابزاری (ماکس وبری) / عقلانیت برهانی، عقلانیت شهودی و عقلانیت اقتناعی / عقلانیت خام، انتقادی و حداکثری و ... / عقلانیت فلسفی، کلامی، عرفانی و ...}
۲. نگاهی تحلیلی به چیستی و ابعاد مختلف دین (عقاید، اخلاق، فقه و سایر ابعاد)
۳. ضرورت و اهداف بحث از رابطه دین و عقلانیت
۴. عوامل و زمینه‌های شکل‌گیری بحث از دین و عقلانیت

ب) تبیین ابعاد عقلانیتِ اعتدالی در دین

۱. جایگاه عقلانیت در ایمان (به عنوان فعل نفسانی)
۲. جایگاه عقلانیت در اعتقادات
۳. جایگاه عقلانیت در اخلاق و ارزشها
۴. جایگاه عقلانیت در احکام فقهی

ج) بررسی و نقد ادله عقلانیتِ حداقلی در دین

۱. بررسی و نقد ادله ایمان گرایان (کرگور، ویتگنشتاین)
۲. بررسی و نقد ادله نص گرایي و ظاهر گرایي (اشعری، غزالی، فخر رازی)
۳. بررسی و نقد ادله اخباری گری (استرآبادی، مجلسی، جزایری)
۴. بررسی و نقد ادله مکتب تفکیک (میرزا مهدی اصفهانی، شیخ مجتبی قزوینی، ملکی میانجی، محمد رضا حکیمی)
۵. بررسی و نقد تقدم ایمان بر عقل (آگوستین، شیخ صدوق و ...)

د) بررسی و نقد ادله عقلانیتِ حداکثری در دین

۱. تبیین و نقد ادله عقلانیت انتقادی (با تکیه بر «دین در محدوده عقل تنها» کانت)
۲. تبیین و نقد ادله عقلانیت نسبی در روشنفکری دینی (سروش، ملکیان، آرکون)
- ۳) تبیین رابطه عقلانیت و تعبد (ناظر به چالشهای مطرح)

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

۱. اکبری، رضا، *ایمان‌گرایی*، پژوهشنامه فلسفه دین، ش ۱، بهار و تابستان ۱۳۸۲
۲. پلانینگا، آلون و ولتراستورف نیکولاس، *ایمان و عقلانیت* (مجموعه مقالات)، انتشارات دانشگاه نوتردام، ۱۹۸۳
۳. جعفری، محمد، *عقل و دین از منظر روشنفکران دینی معاصر*، بوستان کتاب، ۱۳۹۱.
۴. ربانی گلپایگانی، *عقل و دین در پرتو قرآن کریم*، انتشارات راند، ۱۳۹۶.
۵. ژیلسون، اتین، *عقل و وحی در قرون وسطی*، مترجم شهرام پازوکی، ناشر گروس، ۱۳۷۸
۶. شریفی، احمدحسین و یوسفیان، حسن، *عقل و وحی*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۶
۷. صادقی، هادی، *عقلانیت ایمان*، نشر طه، سال ۱۳۹۷
۸. کی‌یر کگور، سورن، *ترس و لرز*، ترجمه دکتر سید محسن فاطمی، تهران، حوزه هنری، ۱۳۷۶
۹. مردیها، سیدمرتضی، *دفاع از عقلانیت؛ تقدم عقل بر دین، سیاست و فرهنگ*، ناشر نقش و نگار، نوبت

چاپ سوم، ۱۳۸۹

10. Alston, William P., and others, *Faith, Reason, and Skepticism*, Temple University Press, 1992.
11. Alvin Plantinga, *Faith and Rationality: Reason and Belief in God*, Notre Dame: Notre Dame University Press, 1983
12. Brüntrup, Godehard, Tacelli, R.K. *The Rationality of Theism*, Dordrecht: Kluwer, 1999
13. Crosby, Donald A., *Faith and Reason: Their Roles in Religious and Secular Life*, State University of New York Press, 2011
14. *Faith and Reason*, Oxford/New York: Oxford University Press, 1984
15. Helm, Paul, *Faith with Reason*, Oxford University Press, 2000
16. Houtenga, Dewey J., *Faith and Reason from Plato to Plantinga: An Introduction to Reformed Epistemology*, SUNY Press, 1991
17. Kelly James Clark, *Return to Reason: Critique of Enlightenment Evidentialism and a Defense of Reason and Belief in God*, Grand Rapids MI: Eerdmans, 1990
18. Leroy S. Rouner, *Knowing Religiously*, Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1985
19. McCabe, Herbert, *Faith within reason*, Continuum, 2007

20. Wippel, John F., *Mediaeval Reactions to the Encounter Between Faith and Reason, Milwaukee*: Marquette University Press, 1994
21. Stenmark, Mikael, *Rationality in Science, Religion, and Everyday Life*: a Critical Evaluation of Four Models of Rationality, Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1995
22. Clifford, William Kingdon, *Lectures and Essays*, ed by Stephen, Leslie, Sir, Pollock, in 2 vols, New York : Macmillan, 1901
23. Wittgenstein, L., *Lectures and Conversations*, edited by Cynil Baret, University of California Press, 2007
24. Pojman, L., *Philosophy of Reason and Religion*: An Anthology, Cengage Learning, 7rd editio , 2014.

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "مبانی فلسفی علوم انسانی اسلامی" عنوان درس به انگلیسی: Philosophical foundations of Islamic – Humanitis
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
نظری	اختیاری				
عملی					
☐ ندارد ☐ دارد: علمی: دارد					
☐ سمینار ☐ آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی					

اهداف درس:

- آشنایی با مبانی معرفت‌شناختی، روش‌شناختی، انسان‌شناختی، دین‌شناختی و ... علوم انسانی اسلامی

سرفصل درس:

الف) مفهوم‌شناسی و کلیات

۱. مفهوم‌شناسی
۲. چیستی علم، علوم انسانی و علم دینی
۳. امکان علوم انسانی اسلامی (انکار یا اثبات؟)
۴. جواز، فایده مندی و ضرورت اسلامی سازی علوم انسانی
۵. چگونگی و مکانیسم تأثیر مبانی کلامی و فلسفی در علوم انسانی
 - تأثیر پیشینی و پسینی (بررسی رویکردهای تهذیبی، تأسیسی و...)
 - تأثیر مستقیم و غیرمستقیم (به لحاظ مراحل فکر، پژوهش و تولید علم و بررسی عامل اثرگذار و متعلق اثرپذیر در علوم انسانی)

- خرد و کلان (تأثیرات پارادایمی و ...)

ب) مبانی معرفت‌شناختی علوم انسانی اسلامی

۱. مبانی مربوط به جنبه حکایت‌گری معرفت
 - ابزار معرفت
 - منابع معرفت
 - معیار معرفت (معیارهای صدق و معیارهای توجیه)
۲. بیان روش تبیینی، تفهیمی و انتقادی و... در علوم انسانی
۳. بیان روش‌های چهارگانه- عقلی، تجربی، عرفانی و دینی- و ویژگی‌های هر یک
۴. ضرورت جمع بین روش‌ها با توجه به ابعاد وجودی انسان

ج) مبانی انسان‌شناختی علوم انسانی اسلامی

۱. مخلوق بودن و دو ساحتی بودن انسان (وابستگی و نیازمندی وجودی انسان به خالق هم در حدوث و هم در بقاء)
۲. دو ساحتی بودن سرشت انسان (روح و جسم)
۳. خلیفه الهی و فطرت‌مندی آدمی در حوزه بینش، گرایش و توانش
سرشت انسان (نیک‌سرشتی یا بد سرشتی)، استعدادها، ویژگی‌ها و امیال متعارض در درون انسان، نیازهای انسان و طبقه‌بندی آنها
۴. عقلانیت و خردورزی و مسئولیت‌پذیری انسان
۵. حرکت استکمالی و سعادت‌طلبی انسان
(بیان مراتب کمال نفس در دو حوزه عقل نظری و عقل عملی ...)

د) مبانی دین‌شناختی علوم انسانی اسلامی

۱. ماهیت دین، ایمان، وحی و تجربه دینی
۲. گوهر دین، نیاز انسان به دین برای نیل به کمال و سعادت، انتظار بشر از دین، قلمرو دین، جامعیت و خاتمیت اسلام (با توجه به نظریه امامت)

۳. علم و دین

۴. کثرت‌گرایی، حصر‌گرایی یا شمول‌گرایی دینی

۵. دین حق، معیارها و راههای شناخت

۶. عصمت پیامبر(ص) و امامان معصوم(ع)

۷. ثابت و جاودانه بودن عقاید و ارزش‌های دین

(ثبات دین مانع دارا بودن پاره‌ای قوانین متغیر به تناسب نیازهای تحول پذیر عصری نیست و ظرفیت پاسخگویی به نیازهای نوشونده زمانی و مکانی را در چارچوب اصولی ثابت و پایدار دارا می‌باشد).

۸. فهم دین با روش اجتهاد

اجتهاد روشمند از طریق مدارک چهارگانه (کتاب، سنت، عقل و اجماع کاشف از سنت) ممکن است؛ و فاصله فرهنگی - تاریخی مانع فهم دین و مراد خداوند متعال نیست.

ه) مبانی ارزش‌شناختی علوم انسانی اسلامی

۱. رابطه هست و باید

۲. حسن و قبح ذاتی و عقلی (نفی کثرت‌گرایی و نسبی‌گرایی ارزش‌ها)

۳. تقسیم ارزش‌ها (ذاتی و تبعی، مطلق و نسبی)

۴. حکمت عملی و اعتباریات

و) نقش مبانی خداشناختی و هستی‌شناختی در علوم انسانی اسلامی

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

منابع:

۱. باقری، خسرو، *هویت علم دینی*، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۲
۲. بستان، حسین (نجفی) و همکاران، *گامی به سوی علم دینی*، ج ۱؛ چاپ اول، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۴
۳. بستان، حسین (نجفی)؛ *گامی به سوی علم دینی*، ج ۲؛ چاپ اول، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۰
۴. پارسانیا، حمید، *جهان های اجتماعی*، کتاب فردا، چاپ دوم، تابستان ۱۳۹۲
۵. ترخان، قاسم؛ *درآمدی بر مبانی کلامی علم دینی با تأکید بر علوم انسانی*؛ تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۵
۶. جوادی آملی، عبدالله، *منزلت عقل در هندسه معرفت دینی*، قم: نشر اسراء، ۱۳۸۷
۷. حسنی، سیدحمیدرضا، مهدی علی پور و سیدمحمدتقی موحد ابطحی؛ *علم دینی؛ دیدگاه ها و ملاحظات*؛ قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵.
۸. خسروپناه، عبدالحسین، *در جستجوی علوم انسانی اسلامی*، نشر معارف، قم، ۱۳۹۲
۹. مصباح یزدی محمدتقی، *رابطه علم و دین*، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۶
۱۰. سوزنچی، حسین، *معنا، امکان و راهکارهای علم دینی*، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، چاپ اول، تهران، ۱۳۸۹
۱۱. علی پور، مهدی؛ حسنی، سیدحمیدرضا؛ *پارادایم اجتهادی دانش دینی* (پاد)، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۸۹
۱۲. علی تبار فیروزجایی، رمضان، *علم دینی: ماهیت و روش شناسی*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۶
۱۳. گلشنی، مهدی؛ *از علم سکولار تا علم دینی*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ۱۳۹۰
۱۴. گلشنی، مهدی؛ *قرآن و علوم طبیعت*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ۱۳۸۴
۱۵. مجمع عالی حکمت؛ *علم دینی: دیدگاه ها و تحلیل ها*؛ ج ۱، قم: انتشارات حکمت اسلامی، ۱۳۹۳
۱۶. *مجموعه مصاحبه ها و دیدارهای همایش تحول در علوم انسانی*؛ ج ۱، به کوشش: علی محمدی، محسن دنیوی، میثم گودرزی، قم: کتاب فردا، ۱۳۹۲
۱۷. *مجموعه مقالات کنگره بین المللی علوم انسانی اسلامی*؛ تهران: انتشارات آفتاب توسعه، ۱۳۹۴

۱۸. مجموعه مقالات کنگره ملی علوم انسانی، به اهتمام: مظفر نامدار، چ ۱، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۷
۱۹. مجموعه مقالات همایش مبانی فلسفی علوم انسانی؛ قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۹۱
۲۰. نصر، سید حسین، نیاز به علم مقدس، ترجمه: حسن میاننداری، کتاب طه، تهران، ۱۳۹۳.

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "کارکردهای دین" عنوان درس به انگلیسی: Functions of Religion
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒					
سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- آشنایی با انواع رویکردهای مختلف در باب کارکردهای دین

سرفصل درس:

الف) کلیات و مفاهیم

۱. معناشناسی کارکرد و مفاهیم مرتبط (کارکرد دین، ضرورت دین، حقانیت دین، هدف دین، قلمرو دین، کارایی و کارآمدی دین و...)
۲. پیشینه و خاستگاه بحث از کارکردهای دین
۳. روش‌شناسی بحث از کارکردهای دین (روش درون دینی، روش برون دینی، روش تلفیقی)
۴. کارکردگرایی و نقد آن
 - نگرش ابزاری به دین
 - نادیده انگاشتن کارویژه‌های اصلی دین
 - انسان محوری

- خلط بین حقیقت و کارکرد
- بی تفاوتی نسبت به دین حق و باطل
- بدیل پذیر شدن کارکردی دین
- خصوصی شدن دین
- ...و

ب) رویکردها در باب کارکرد دین

۱. کارکرداندیشی مثبت‌نگر

- حداقلی (نگرش فردگرا، دنیاگرایی محض)
- حداکثری
- نگرش اعتدالی، جامع و واقع‌نگر

۲. کارکرداندیشی منفی‌نگر و نقد آن

ج) انواع کارکرد دین

این جهانی

- فردی

۱. معرفتی

- انگیزش معرفتی

- جهت دهی به فعالیت‌های علمی و معرفتی

- معرفت‌آموزی (معارف خداشناختی، جهان‌شناختی، انسان‌شناختی، ارزش‌شناختی، فرجام‌شناختی، راه و راهنما شناختی، تولید علم و....)

۲. روانشناختی و روان‌تنی (عاطفی - روانی)

- معنا بخشیدن به حیات
- ایجاد انسجام و تعادل شخصیت
- ارضاء حس نیاز به پرستش
- تفسیر تجربه‌های دینی
- بهداشت، سلامت و آرامش روان

- سازگارسازی جهان درون و برون
- مطبوع و دلپذیر سازی زندگی
- امید بخشی و رفع ناامیدی
- هدف بخشی و آرمان سازی
- پاسخ به احساس تنهایی
- پاسخ به درمان و دین درمانی
- غلبه بر ترس از مرگ
- تسکین آلام انسان و افزایش آستانه تحمل
- و...

۳. منشی - رفتاری (اخلاقی فردی)

- ارایه معارف جامع اخلاقی و تربیتی
- انگیزش اخلاقی، هدایت به سوی فضائل و تحذیر از رذایل
- تقویت قدرت کنترل نفس و مقاومت در برابر سرکشیهای غرایز
- ایجاد ضمانتهای اجرایی برای ارزشهای اخلاقی
- منبع کشف ارزشها
- معرفی الگوهای اخلاقی
- و...

۴. معنوی - عرفانی

- اجتماعی

۱. در سطح کلان / فرانهادی

- ایجاد جامعه سالم (ایجاد انسجام اجتماعی، رفع اختلافات، وحدتگرایی...)
- پشتوانه اخلاق اجتماعی (ایجاد احساس تعاون، همگرایی و ایثار و فداکاری، استوارسازی پیمانها،
- و...

- تقویت روحیه استقامت و پایداری و...
- تحول آفرینی، ایجاد نظام سیاسی اجتماعی مبتنی بر شریعت الهی و نفی خودکامگی
- تقویت قانونمداری، عدالتگرایی، ستم ستیزی و...
- آزادی توأم با تعهد و مسئولیت
- و..

۲. در سطح میانه / نهادی

- خانوادگی

- تنظیم رابطه جنسی و بسط خانواده محوری
- استحکام و تثبیت خانواده سالم
- تنظیم نقش‌ها در خانواده بر اساس ارزش‌های عالی و حقوق متقابل
- اصلاح و توسعه کارکردهای خانواده
- آموزش و تقویت ارزش‌ها و انتقال آنها به نسل‌های بعدی

• تعلیم و تربیت

• اقتصاد

• سیاست

• فرهنگ

فرا این جهانی

- تنظیم امور جهان هماهنگ با سعادت اخروی
- تبیین مسائل جهان آخرت و ترسیم دقیق سیمای آن
- بیان عوامل مؤثر در سرنوشت اخروی
- یادآوری مدام و انگیزش
- راهنمایی و هدایت

(د) دیدگاه‌های مختلف در باب معنا بخشی دین به زندگی

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

منابع:

۱. آذربایجان، مسعود و موسوی اصل، سید مهدی، *درآمدی بر روانشناسی دین*، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۵

۲. مرعشی، سید علی، *بهداشت روان و نقش دین*، تهران، علمی و فرهنگی، ۱۳۸۷
۳. بهرام، معصومه، *تحول آرای فلسفی یورگن هابرمال درباره نقش دین در حوزه عمومی*، انتشارات وایا، ۱۳۹۵
۴. پالس، مایکل، *فروید، یونگ و دین*، ترجمه محمد دهکانپور و دکتر غلامرضا محمودی، تهران، انتشارات رشد، ۱۳۸۵
۵. جلالی مقدم، مسعود، *در آمدی به جامعه شناسی دین و آرای جامعه شناسان بزرگ درباره دین*، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۹
۶. جیمز ویلیام، *دین و روان*، ترجمه مهدی قائنی، تهران، شرکت سهامی انتشار، تهران، ۱۳۸۲
۷. شاکرین، حمیدرضا، *چرا دین، چرا اسلام، چرا تشیع*، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۷.
۸. فصیحی، امان الله، *تحقیق جامعه شناختی در باب پیامدهای توجیه کارکردی دین با تاکید بر پیامدهای عرفی شدن آن*، قم، موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۸
۹. فصیحی، امان الله، *بررسی کارکردهای دین در جامعه سنتی و مدرن*، انتشارات پژوهشکده باقرالعلوم (ع)، ۱۳۸۹
۱۰. قربانی، زین العابدین، *نقش دین در زندگی فردی و اجتماعی انسانها*، نشر سلار، ۱۳۹۱
۱۱. مالرب، میشل، انسان و ادیان، *نقش دین در زندگی فردی و اجتماعی*، ترجمه مهرا توکلی، نشر نی، ۱۳۹۷
۱۲. *مجموعه مقالات اسلام و بهداشت روان*، دفتر نشر معارف، چ ۱، ۲ مجلد، ۱۳۸۲
۱۳. مقضی، محمد، *نقش دین در رفتارهای دینی و بهداشت و سلامت روان*؛ اقتباس از آیات قرآن، روایات معصومین (ع) و یافته های علمی پژوهشگران، نشر پرستاران جوان، ۱۳۹۰ ش.
۱۴. وبر، ماکس، *دین، قدرت و جامعه*، ترجمه احمد تدین، تهران، انتشارات هرمس، ۱۳۸۲
۱۵. وست، ویلیام، *روان درمانی و معنویت*، ترجمه شهریار شهید و سلطانعلی شیرافکن، تهران، رشد، ۱۳۸۳
۱۶. همیلتون، ملکم؛ *جامعه شناسی دین*، ترجمه محسن ثلاثی، موسسه انتشاراتی تبیان، چاپ اول، ۱۳۷۷.
۱۷. یونگ، کارل گوستاو، *روان شناسی و دین*، ترجمه فواد روحانی، تهران، شرکت سهامی کتابهای جیبی، ۱۳۷۰

18. Berger peter. L., "some second Thoughts on substantive versus Functional Definitions of Religion" Journal for the scientific study of Religion, Vol. 13, No. 2, 1979
19. James William, *the Principles of Psychology*. 3vols, Cambridge. Ma: Harward university press, 1981
20. James William, *the Will to believe and other essays in popular philosophy*. Cambridge. Cambridge, Harward University, press, 1977
21. Rorty, Richard, *Consequences of pragmatism*, Minneapolis: University of Minnesota press, 1982
22. Strunk. Jr, o, *Readings in the psychology of religion New York*, Abingdon press, 1989.

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "براهین اثبات وجود خدا" عنوان درس به انگلیسی: Arguments for the Existence of God
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- شناخت براهین اثبات خدا در فلسفه اسلامی و فلسفه غرب و پاسخ به شبهات قدیمی و جدید این دلائل (براهین نظم، امکان وجوب و صدیقین)

سرفصل درس:

الف) برهان نظم

۱. معنا، اهمیت و رسالت برهان نظم
۲. انواع نظم و ویژگی‌های مفهوم نظم
۳. عدم ابتناء برهان نظم بر نظام احسن
۴. پیشینه برهان نظم نزد اندیشمندان مسلمان (ابن رشد، غزالی و خواجه نصیر و ...)
۵. برهان نظم از نگاه اندیشمندان مسلمان معاصر (علامه طباطبایی، شهید مطهری، آیه الله سبحانی و ...)
۶. صورتبندی‌های مختلف برهان نظم (تمثیلی، قیاسی، استنتاج از راه بهترین تبیین)

۷. برهان نظم مبتنی بر حساب احتمالات (ارزش حساب احتمالات و پاسخ به شبهات مطرح شده در این ارتباط)

۸. نظریه طراحی هوشمند (شواهد علمی نظریه و جایگاه آن)

۹. اصل تنظیم دقیق کیهانی (ماهیت اصل تنظیم دقیق کیهانی و پاسخ به شبهات مطرح پیرامون آن)

۱۰. جایگاه برهان نظم در فیزیک جدید (فیزیک کوانتوم، اصل انترپوی و ...)

۱۱. پاسخ به تعارضات مفروض بین برهان نظم و نظریه تکامل (با تکیه بر شبهات زیست شناسان جدید مثل داوکینز و ...)

۱۲. نقد نظریه تکامل بر مبنای اعتبار عقلانیت (تقریر تیلور، پلانینگا و ...)

۱۳. نقد شبهات صغروی برهان نظم (ذهنی بودن یا بی معنا بودن مفهوم نظم و ...)

۱۴. نقد شبهات کبروی برهان نظم (پاسخ به شبهات هیوم، کانت و شبهات جدید)

ب) برهان امکان و وجوب

۱. آشنایی با مفاهیم امکان، امتناع و ضرورت و اقسام آنها

۲. تقسیمات ضرورت (ضرورت خارجی، منطقی و ...)

۳. مبادی برهان امکان و وجوب (اصل علیت، بطلان تسلسل و دور، اصل دلیل کافی، و...)

۴. مناط احتیاج اشیاء به علّت (حدوث یا امکان)

۵. برهان امکان و وجوب بر مبنای امکان ماهوی و فقری

۶. تقریرهای برهان جهان شناختی مبتنی بر علّت اولی در فلسفه غرب (تقریر آکویناس، لایب نیتز و ...)

۷. مقایسه میان براهین جهان شناختی و برهان امکان و وجوب

۸. برهان امکان و وجوب و نظریات کیهان شناسی جدید پیرامون مبدأ خلقت (نظریه انفجار بزرگ، مدل

نوسانی جهان و ...)

۹. برهان امکان و وجوب مبتنی بر استقراء و اصل استنتاج از راه بهترین تبیین

۱۰. تفاوت های برهان امکان و وجوب با برهان حدوث

۱۱. توانایی برهان امکان و وجوب در اثبات تمام صفات کمالی خداوند
۱۲. نقد شبهات کانت و هیوم به برهان امکان و وجوب
۱۳. شبهات جدید برهان امکان و وجوب (ویلیام رو، مکی، و)

ج) برهان صدیقین

۱. برهان صدیقین در بیان ابن سینا، شیخ اشراق، ملاصدرا، حکیم سبزواری و علامه طباطبایی
۲. تقریرات عرفانی برهان صدیقین
۳. تقریر خلفی برهان صدیقین و بررسی میزان اعتبار آن
۴. تقریر مستقیم (طریق استقامت) برهان صدیقین و بررسی میزان اعتبار آن
۵. ویژگی‌های برهان صدیقین
۶. تفاوت‌های برهان امکان و وجوب و برهان صدیقین
۷. تفاوت‌های برهان وجودی و برهان صدیقین
۸. لمّی بودن یا ائی بودن برهان صدیقین
۹. بررسی ابتناء یا عدم ابتناء برهان صدیقین بر پیش‌فرضهای فلسفی
۱۰. بررسی شبهات بر برهان صدیقین

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

۱. ابن سینا، حسین بن عبدالله، *الاشارات و التنبيهات*، دفتر نشر کتاب، ۱۴۰۳
۲. ادواردز، پل، *براهین اثبات وجود خدا در فلسفه غرب*، مترجمان: محمدرضایی، محمد، جمالی نسب، علیرضا، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۷۱
۳. ادواردز، پل، *خدا در فلسفه*، انتشارات علمی فرهنگی تهران، ۱۳۷۳
۴. اصغری، محمد جواد، *برهان تجربه دینی*، انتشارات دانشگاه ادیان، ۱۳۹۳
۵. اهرامی، هومن، *طراح بزرگ*، موسسه نشر شهر، تهران، ۱۳۹۱
۶. باربور، ایان، *علم و دین*، ترجمه بهاء الدین خرمشاهی، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۸۸
۷. پامر، مایکل، *درباره خدا*، ترجمه نعیمه پورمحمدی، انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۹۳
۸. تالیا فرو، چارلز، *فلسفه دین در قرن بیستم*، ترجمه انشاء الله رحمتی، دفتر پژوهش و نشر سهروردی، ۱۳۸۲
۹. جوادی آملی، عبدالله، *تبیین براهین اثبات وجود خدا*، مرکز نشر اسراء، قم، ۱۳۶۱
۱۰. سبجانی، جعفر، *مدخل مسائل جدید در علم کلام*، انتشارات امام صادق، قم، ۱۳۸۶
۱۱. سویین برن، ریچارد، *آیا خدایی هست*، ترجمه محمد جاودان، انتشارات دانشگاه مفید، ۱۳۸۱
۱۲. سویین برن، ریچارد، *وجود خدا*، ترجمه محمدجواد اصغری، قم، ۱۳۹۷
۱۳. شیرازی، صدرالدین محمد، *الحکمه المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه*، مکتبه المصطفی، قم المقدسه، ۱۳۶۸
۱۴. طباطبایی، سید محمدحسین، *اصول فلسفه و روش رئالیسم* (در مجموعه آثار)، انتشارات صدرا، تهران، ۱۳۸۲
۱۵. عبودیت، عبدالرسول، *اثبات وجود خدا به روش اصل موضوعی*، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۶
۱۶. عسگری سلیمانی، *نقد برهان ناپذیری وجود خدا*، بوستان کتاب، قم، ۱۳۸۰
۱۷. عشاقی، حسین، *برهان‌های صدیقین: دویست و بیست برهان به شیوه صدیقین بر هستی خداوند*، موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، تهران، ۱۳۸۷
۱۸. گیسلر، نورمن، *فلسفه دین*، ترجمه: حمیدرضا آیت‌اللهی، حکمت، تهران، ۱۳۸۴
۱۹. قدردان قراملکی، محمدحسن، *خداشناسی*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، تهران، ۱۳۹۳
۲۰. محمدرضایی، محمد، *الهیات فلسفی*، بوستان کتاب، قم، ۱۳۹۳

۲۱. وین رایت، ویلیام، *فلسفه دین*، مترجم علیرضا کرمانی، انتشارات موسسه امام خمینی (ره)، ۱۳۷۹

22. Mcgrath, Alister, *Dawkin's God*, oxford, Blackwell, 2004
23. Kenny, Anthony, *'The Five Ways'* (London: Routledge & Kegan Paul, and New York: Schocken, 1969.
24. Aquinas, Tomas, *summa theologica*, Christian classics, 1981
25. Borrow, John & Tipler, Frank, *the anthropic cosmological principle*, Clarendon, New York, 1986
26. Darwin, Charles. *'Autobiography'*, in Charles Darwin and T. H. Huxley: Autobiographies, edited with an Introduction by Gavin de Beer, London, Oxford University Press, 1974.
27. Davis, cooline franks, *"The Evidential force of Religious Experience"* oxford university press, 1989.
28. Flew, Antony (2008), *there is a God*, Harpercollins
29. Hume, David. *Dialogues Concerning Natural Religion*, edited with an Introduction by Norman Kemp Smith, 2nd edn, London and Edinburgh, Thomas Nelson & Sons, 1947.
30. Hume, David. *Enquiry Concerning Human Understanding*, ed. L. A. Selby-Bigge, 3rd edn revised by P. H. Nidditch, Oxford, Clarendon Press, 1975.
31. Kant, Immanuel. *Critique of Pure Reason*, trans. Norman Kemp Smith, London, Macmillan, pp. 500–507, 1929
32. Kenny, Antony, *"The Existence of God"*, Oxford, clarendon press, 1979
33. Mackie, J. L., *"The Miracle of theism, argument for and against the existence of God"*, oxford university press, 1982
34. Manson, Neil, *God and design*, Routledge, London and New York, 2005
35. Paley, William, *Natural Theology*, noted by: Matthew Eddy & David Knight, USA, Oxford university press, 2006
36. Plantinga, Alvin, *"God, freedom and evil"*, New York harper 8 now, 1974.
37. Plantinga, Alvin. *The Ontological Argument*, London, Macmillan, 1968.

38. Plantinga, Alvin, *the evolutionary argument against naturalism*, in: *naturalism defeated*, Cornell university, New York, 2002
39. Rowe, William L. *The Cosmological Argument*, Princeton, N. J., Princeton University Press, 1975.
40. Smart. J.J.C. & J.J. Haldane, *atheism and theism*, Blackwell, USA, 2002.

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "دین و سیاست" عنوان درس به انگلیسی: Religion and Politic
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒					
سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- آشنایی کلی با سیاست اسلامی، مبانی، پیشینه ادله و ظرفیت‌های تعاملی دین و سیاست
- شناخت روابط و مناسبات دین و سیاست و بررسی دلایل و دیدگاه‌های گوناگون پیرامون پیوستگی یا جدایی دین از سیاست

سرفصل درس:

الف) مفاهیم و کلیات

۱. طرح مسئله و ضرورت بحث رابطه دین و سیاست
۲. مقصود از سیاست در اندیشه غرب و اسلام
۳. تعریف دین و مقصود از آن در این مبحث
۴. مفهوم دین سیاسی
۵. مفهوم سیاست دینی
۶. مقصود از سکولاریسم و لائسیتته و نسبت میان آن دو
۷. پیشینه تاریخی

ب) دیدگاه‌ها در باب دین و سیاست

۱. پیوند دین و سیاست

● گونه‌های تعامل دین و سیاست:

- دین به مثابه بنیاد و سیاست به مثابه روش

- رابطه حداکثری و حداقلی دین و سیاست

- رابطه ذاتی و عرضی دین و سیاست

● مبانی نظری رابطه دین و سیاست

● اهداف و کارکرد رابطه دین و سیاست

۲. جدایی دین از سیاست

● گونه‌های جدایی دین از سیاست

● پیشینه و خاستگاه

● مبانی و ادله

۳. دیدگاه‌های فیلسوفان اسلامی در باب رابطه دین و سیاست (فارابی، ابن‌سینا، ملاصدرا و ...)

ج) چالش‌های سیاسی فرارو

۱. دین و مساله کارآمدی

۲. دین و بحران‌های ناشی از حاکمیت دینی

● دین و اباحی‌گری

● دین و سلفی‌گری سیاسی (وهابیت، داعش، القاعده، اخوانیسم سیاسی و ...)

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی/ پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

منابع:

۱. ال برگر، پیتر، *موج تازه سکولاریسم از جهان*، افول سکولاریسم، دین خیزش گر و سیاست جهانی، ترجمه افشار امیری، تهران: پنگان، ۱۳۸۰.
۲. اشتراوس، لئو، *فلسفه سیاسی چیست*، ترجمه فرهنگ رجایی، تهران، شرکت انتشارات علمی فرهنگی، ۱۳۷۳.
۳. آیور، مک، *جامعه و حکومت*؛ ترجمه ابراهیم علی کنی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۹.
۴. باربیه، موریس. *دین و سیاست در اندیشه مدرن*. ترجمه امیر رضایی. تهران: قصیده سرا، ۱۳۸۴.
۵. جوادی آملی، عبدالله، *نسبت دین و دنیا*، قم، انتشارات اسراء، ۱۳۸۱.
۶. جوادی آملی، عبدالله، *ولایت در قرآن*، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجاء، ۱۳۷۵ ش.
۷. خمینی، روح الله، *ولایت فقیه حکومت اسلامی*، قم، انتشارات عروج، ۱۳۹۴.
۸. دیباجی، سید محمدعلی، *پیامبران دولتمرد: پژوهشی درباره مدل‌های حکومت دینی در قرآن*، [برای] دفتر مطالعات فرهنگی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۳۸۷.
۹. شجاعی زند، علی رضا. *عرفی شدن در تجربه مسیحی و اسلامی*. تهران: انتشارات باز، ۱۳۸۱.
۱۰. شمس‌الدین، محمد مهدی. *العلمانیة: تحلیل و نقد للعلمانیة محتوی و تاریخا فی مواجهة المسيحية والاسلام*. بیروت: المؤسسة الجامعية للدراسات والابحاث، ۱۹۸۳.
۱۱. ضاهر، عادل، *الاسس الفلسفية للعلمانية*. بیروت: دارالساقی، ۱۹۹۳.
۱۲. عالم، عبدالرحمن، *بنیادهای علم سیاست*، نشر نی، ۱۳۸۳.
۱۳. عبدالرازق، علی. *الاسلام و اصول الحكم*. تونس: دارالجنود للنشر، ۱۹۹۳.
۱۴. العظمة، عزیز. *العلمانية من منظور مختلف*. بیروت: مرکز دراسات الوحدة العربية، ۱۹۹۲.

۱۵. عمید زنجانی، عباسعلی، *مبانی اندیشه سیاسی اسلام*، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۴ش.
۱۶. قدردان قراملکی، محمدحسن، *قرآن و سکولایسم*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۸
۱۷. لکزایی، شریف، *فلسفه سیاسی صدرالمتألهین*، پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی، ۱۳۸۱
۱۸. مصباح یزدی، محمد تقی، *نظریه سیاسی اسلام*، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۹۶
۱۹. مهاجرنیا، محسن، *فلسفه سیاسی آیت الله خامنه‌ای*، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۵
۲۰. نوروزی، محمد جواد، *درآمدی بر نظام سیاسی اسلام*، قم، مؤسسه امام خمینی (ره)، ۱۳۸۲
۲۱. واعظی، احمد، *حکومت دینی تأملی در اندیشه سیاسی اسلام*، تهران، مرصاد، ۱۳۸۰

22. Berger, P.L. 1999. *The Desecularization of the World*. In Berger, P.L. (ed.): The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics. Grand Rapids, Michigan: WB Eerdmans Publishing Company.
23. yoob, Mohammed. *The Many Faces of Political Islam: Religion and Politics in the Muslim World*. University of Michigan Press, 2007.
24. Pettman, Ralph (2004): Reason, Culture, *Religion: The Metaphysics of World Politics*, Palgrave, London and New York.

دروس پیش نیاز: -	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲ واحد تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: "عدل الهی و مسئله شر" عنوان درس به انگلیسی: Theodicy and Problem of Evil
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری*	الزامی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی علمی: دارد ☐ ندارد ☒					
سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐					

اهداف درس:

- آشنایی با چیستی، مبانی و ادله عدل الهی و نیز مفهوم شناسی شر و سازگاری و یا ناسازگاری وجود شر

با وجود خدا (منطقی و شواهدی)

سرفصل درس:

الف) عدل الهی

۱. چیستی

۲. مبانی

۳. ادله

ب) رابطه عدل الهی و معضل شرور

۱. تکوینی

۲. تشریحی

۳. طبیعی

۴. اخلاقی

۵. جزایی

۶. ادراکی

ج) مسأله شر

۱. مفهوم شناسی و تبیین مسئله

۲. انواع شر

- شر طبیعی

- تکوینی

- متافیزیکی

۳. منشأ شرور

- شرور و آلام ناشی از تبعیض‌ها (حوزه انسانی و غیر انسانی)

- شرور ناشی از بیماری‌ها

- شرور گزاف

- شرور ناشی از خلقت حیوانات وحشی و سمی

- شرور ناشی از خلقت انسان (انسان‌های ناقص الخلقه)

- شرور اخروی (جهنم، عذاب ابدی، ...)

- حوادث طبیعی

- مرگ

- راه حل‌ها

○ عدمی بودن شرور

○ شر لازمه جهان مادی

○ شر ناشی از نادانی و جهل انسان

۴. شر اخلاقی

- مفهوم شناسی

- شرور ناشی از اختیار انسان

- راه حل‌ها

○ شرور عاملی برای تعالی نفس

○ شرور عاملی برای نیل به خیرهای برتر

- شرور عاملی برای ابتلا و آزمایش الاهی
- سازگاری صفت عدل و سایر صفات الاهی با شرور اخلاقی
- جبران اخروی شرور

۵. شبهات

- ناسازگاری منطقی وجود خدا با وجود شرور
- ناسازگاری شواهدی شرور با وجود خدا
- فلسفه خلقت شیطان
- فلسفه خلقت عذاب اخروی

ارزیابی:

تجهیزات مورد نیاز	آزمون‌های نهایی		میان ترم	ارزشیابی مستمر
	عملکردی / پروژه	نوشتاری		
		۵۰٪		۵۰٪

منابع:

۱. ابن سینا، حسین بن عبدالله، *الشفاء: الهیات*، تحقیق حسن حسن‌زاده آملی، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶، چاپ اول.
۲. اسپینوزا، باروخ، *اخلاق*، ترجمه محسن جهانگیری، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۶
۳. افلاطون، *دوره آثار*، ترجمه حسن لطفی. محمد حسن لطفی و رضا کاویانی، خوارزمی، تهران، ۱۳۸۰
۴. پترسون، مایکل و دیگران، *عقل و اعتقاد دینی*، ترجمه احمد نراقی و ابراهیم سلطانی، تهران، نشر طرح نو، ۱۳۷۹
۵. پلانتینگا، آلوین، *فلسفه دین*، ترجمه محمد سعیدی‌مهر، قم: طه، ۱۳۸۴.
۶. پلانتینگا، آلوین و دیگران، *کلام فلسفی (مجموعه مقالات)*، ترجمه احمد نراقی و ابراهیم سلطانی، تهران، نشر صراط، ۱۳۸۴

۷. پلنتینگا، آلوین، *خدا، اختیار و شر*، ترجمه محمد سعیدی مهر، قم، موسسه فرهنگی طه، ۱۳۷۸
۸. جبرئیلی، محمدصفر، *مسئله شر و راز تفاوت‌ها*، کانون اندیشه جوان، تهران، ۱۳۸۵
۹. جوادی آملی، عبدالله، *فلسفه الهی از منظر امام رضا*، قم: نشر اسراء
۱۰. خمینی، روح‌الله (امام)، *عدل الهی*، موسسه نشر آثار امام، تهران، ۱۳۸۰
۱۱. الدرزی، لئو جی، *الهیات فلسفی توماس آکوئیناس*، ترجمه شهاب الدیت عباسی، چاپ اول، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۸۱.
۱۲. سبحانی، جعفر، *محاضرات فی الالهیات*، ترجمه عبدالرحیم سلیمانی، قم: مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، چاپ اول، ۱۳۸۹.
۱۳. شاکرین، حمیدرضا، *براهین اثبات وجود خدا در نقدی بر شبهات جان هاسپرز*، دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۷
۱۴. صدرالدین محمد الشیرازی، *الاسفار الاربعه*، ج ۷، قم: انتشارات مصطفوی.
۱۵. طالبی، محمدجوادی، *مبانی شر از دیدگاه حکمت متعالیه*، قم: دانشگاه قم، ۱۳۸۹.
۱۶. طباطبایی، سید محمدحسین، *المیزان فی تفسیر القرآن*، ج ۸، ص ۲۶۶، قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۳۶۷.
۱۷. قدردان قراملکی، محمدحسن، *خدا و مسأله شر*، بوستان کتاب، ۱۳۸۸
۱۸. قدردان قراملکی، محمدحسن، *عدل الهی*، تهران، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۱
۱۹. محمدرضایی، محمد، *کلام جدید با رویکرد تطبیقی*، قم، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۰
۲۰. مطهری، مرتضی، *مجموعه آثار*، ج ۱ (*عدل الهی*)، تهران و قم: صدرا، چاپ دوازدهم، ۱۳۸۴.
۲۱. هاسپرز، جان، *فلسفه دین*، ترجمه مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، بی تا.
۲۲. یزدانی، عباس، *نقد نظریه عدل الهی غایت شناسانه سوئین برن در مسأله شر*، فلسفه و کلام اسلامی، سال ۴۶، شماره ۶، پاییز و زمستان ۱۳۹۲

۲۳. یونگ، کارل گوستاو یونگ، پاسخ به ایوب، ترجمه فؤاد روحانی، چاپ اول، تهران: جام، ۱۳۷۷.

24. Alston William P. *The Inductive Argument from Evil and the Human Cognitive Condition* [Book Section] // *The Evidential Argument from Evil* / ed. Howard-Snyder Daniel. - Bloomington : Indiana University Press, 1996a.
25. Alston, William, '*Some (Temporarily) Final Thoughts on Evidential Arguments from Evil*', in: Daniel Howard-Snyder (ed.), *The Evidential Argument from Evil, Bloomington And Indianapolis*: Indiana University Press, Ind., 1996.
26. Aquinas, Thomas, "*No Evil Comes From God*" in: Peterson, Michael L., *The Problem of Evil: Selected Readings* Library of Religious Philosophy, University of Notre Dame Press, 1992.
27. Aquinas, Thomas, *Saint, Of God and His Creatures*, Grand Rapids, MI: Christian Classics Ethereal Library.
28. Davies, Brian, *The Reality of God and the Problem of Evil*, London and New York: Continuum, 2006.
29. Davies, Brian, *Thinking About God, Geoffrey Chapman*: London, 1985.
30. Davies, Brian, *Thomas Aquinas on God and Evil*, Oxford University Press, 2011.
31. Feinberg, John S. *The Many Faces of Evil: Theological Systems and the Problems of Evil*, Crossway Books, 2004
32. Schulweis, Harold M., *evil and the morality of god*, Cincinnati: hebrew Union College press, 1984.
33. Hick, John, *Evil and the God of Love*, rev. (ed.) New York: Harper San Francisco, 1977.
34. Holland, R. F., '*On the Form of "The Problem of Evil"*', in R. F. Holland, *Against Empiricism* (Blackwell: Oxford, 1980).
35. Howard-Snyder, Daniel, *The Evidential Argument From Evil*, Indiana University Press, 1966
36. Hume, David, *Dialogues Concerning Natural Religion*, KempSmith (ed.), Prentice Hall, 1947.
37. Inwagen, Peter van. (2006) *The Problem of Evil*, Oxford University Press, New York.
38. Leibniz, G. W., *Theodicy*, W. Stark (ed.), *New Haven*: Yale University Press, 1952.
39. Mackie, J. L., *The Miracle of Theism*, Clarendon Press: Oxford, 1982.
40. Mackie, John (1955), "*Evil and Omnipotence*," *Mind*, No. 64.
41. Michael L. Peterson, *God and Evil, an Introduction*, United State of America: Westview Press, 1998.
42. Phillips, D. Z., *The Problem of Evil and the Problem of God* (SCM Press: London, 2004.

43. Plantinga, Alvin (1998). "*Degenerate Evidence and Rowe's New Evidential Argument from Evil*", *Noûs*, 32:4, 531-544.
44. Plantinga, Alvin, '*God, Evil, and the Metaphysics of Freedom*', repr. In Marilyn McCord Adams and Robert Merrihew Adams (eds.), *The Problem of Evil* (Oxford University Press: Oxford, 1990).
45. Reichenbach, **Bruce R.** *Evil and a Good God*, Fordham University Press, 1982.
46. Rowe, William, '*The Problem of Evil and Some Varieties of Atheism*', in: *American Philosophical Quarterly*, 16, 1979.
47. Spiegel, James S., '*Benefits of providence*', Crossway books, 2005.
48. Swinburne, R. G., '*The Coherence of Theism*', Oxford Clarendon Press, 1977, 179-183, *The Existence of God*, Oxford, Clarendon Press, 1979
49. Swinburne, Richard, '*Is There a God?*' Oxford: Oxford University Press, 1996.
50. Swinburne, Richard, '*Providence and the Problem of Evil*', Oxford: Clarendon Press, 1998.
51. Swinburne, Richard, '*The Problem of Evil*', in Stuart Brown (ed.), *Reason and Religion* (Cornell University Press: Ithaca, NY and London, 1977).
52. Van Inwagen, Peter, '*the Problem of Evil*', Oxford, Oxford University Press, 2006.
53. Wilks, I., '*The Structure of the Contemporary Debate on the Problem of Evil*', *Religious Studies* 40(3): 307–321, 2004.
